

Göran Ulväng, Sofia Murhem & Kristina Lilja, *Den glömda konsumtionen: Auktionshandel i Sverige under 1700- och 1800-talen* (Möklinta: Gidlunds förlag 2013). 201 s.

Föreliggande bok är resultatet av projektet "Den glömda konsumtionen – Auktionens roll i 1700- och 1800-talets samhällsomvandling", som pågick mellan 2003 och 2009. Syftet med projektet var dels att beskriva hur auktionerna som andrahandsmarknad såg ut och fungerade, dels "försöka förklara" hur auktionerna förändrades "mot bakgrund av den framväxande marknadsökonomi under 1700- och 1800-talen" (s. 42). Boken inleds just med ett försök att fånga denna bakgrund såsom en kort översikt över de minst sagt revolutionära förändringar som samhället genomgick under tidsperioden samt en introduktion om auktionen och auktionshandeln som företeelser. I bokens tredje kapitel presenteras både studiens avgränsningar och ambitionen att genomföra en bredare analys av auktionsväsendets praktik genom att jämföra en stor och en liten stad samt ett landsbygdsområde, nämligen Stockholm, Enköping och Upplandssocknarna strax norr om Mälaren. Den huvudsakliga källan i studien är de tre platsernas auktionsprotokoll där författarna gjort nedslag mellan åren 1690 och 1900.

I och med närstudien av auktionsprotokollen inleds den i mitt tycke mest intressanta delen av boken. Här sammanställer författarna exempelvis vilka som sålde och vilka som köpte, vilka varor som bytte ägare, betalningspraxis, ifall det förelåg skillnader mellan de tre geografiska platserna och i vilken utsträckning detta förändrades under de båda århundradena. Framställningen formligen bubblar av upptäckarglädje och det är många stenar som vänds, många fler än vad som här finns utrymme att uppmärksamma, än mindre finns plats att diskutera huruvida författarnas förklaringar till de påvisade mönstren håller. De redaktionella brister som boken är behäftad med uppvägs med råge av de mängder av uppslag som under lång tid kommer att inspirera såväl historiker som den forskande allmänheten. Ett par av de passager som jag fastnat för riktar sig mot studiens möjligheter att bidra till forskningen om den sociala differentieringen i Sverige under 1800-talet och om konsumtion och genus.

Som ett uttryck för social dynamik är tendensen att statusen på auktionerna sjunker under tidsperioden. Mest iögonenfallande är kanske förändringen i Stockholm där adeln försvann och borgerskapet började dominera, både som säljare och köpare. En något annorlunda utveckling uppvisas i Enköping där intresset hos borgerskapet dalade till förmån för bönderna och framför allt de obesuttna, särskilt mot slutet av 1800-talet. Här antar författarna att förändringen bör kommit sig av de lägre ståndens förbättrade ekonomi under perioden men också möjligheten hos de mera välbeställda att

köpa nya varor på annat håll än på auktionerna. Om den gängse bilden varit att bönderna köpte högreståndsmöbler på auktion för att härma den kulturellt ledande samhällsgruppen, bör fortsatt forskning på området kunna ge en mera detaljerad bild av när, var och varför denna förändring skedde.

En annan spännande faktor, framför allt beträffande auktionerna i Stockholm, är att det inte bara rörde sig om en omsättning av begagnade varor, kläder, möbler och husgeråd från privata hem. Auktionen var också en marknad för nya varor, så kallade insatta varor, där handlande män och kvinnor utnyttjade auktionen som sin handelsbod. Just kvinnornas närvaro på auktionerna hör kanske till de mest spännande avsnitten i boken. Speciellt i Stockholm var de handlande kvinnorna många och särskilt gruppen obesuttna kvinnor ökade både som aktiva säljare, med närmare 30 procent av omsättningen i sin socialgrupp, och som köpare under perioden. Sällsamt kontrastrik blir analysen i jämförelsen med dels de kvinnliga aktörerna i Enköping där det är borgerskapets kvinnor som utmärker sig, dels kvinnorna på den uppländska landsbygden, som varken var särskilt många eller framträdande i sin geografiska kontext. Något egentligt utrymme att förklara dessa skillnader ges inte i boken.

Med utgångspunkt i projektets syfte tycks det mig som att författarna lyckats väl med att visa att auktionshandeln förändrades under 1700- och 1800-talen, men att förklaringarna vad detta berodde på oftast stannar vid tentativa försök. Jag välkomnar, som nämnts, ytterligare forskning på området och lovvärt vore om kategoriseringen av säljare och köpare förfinades ytterligare för att på individnivå öppna för mera kvalitativa förklaringar till varför män och kvinnor i olika samhällsgrupper nyttjade auktionen som medium och hur detta förändrades i takt med att andra distributionsformer utvecklades. Givetvis finns det också andra aspekter av auktionen som företeelse som vore värda att undersöka. Mitt intryck av lantauktioner från det tidiga 1800-talets Jämtland är att dess uppgift var att realisera kapital och lösa upp bohag i samband med insolvens eller generationsskiften, men precis som i dag måste auktionerna också varit ett folknöje som inte kan ha stått kyrkbacken långt efter som social arena.

Mittuniversitetet

SVEN OLOFSSON